

Rhamnus stond jarenlang bekend als heester voor ruige aanplant. Makkelijk en sterk maar met een beperkte sierwaarde. Inmiddels zijn er cultivars op de markt die een heel andere kant van de heester laten zien. De nadruk ligt op het decoratieve blad.

Tekst: Emiel van den Berg
Foto: www.visionpictures.com

Rhamnus telt circa 125 soorten van zowel bomen als heesters. Deze komen verspreid voor over het gehele noordelijke halfrond, enkele soorten zijn zelfs tot in Zuid-Afrika en Brazilië te vinden. Het geslacht behoort tot de wegedoornfamilie, de Rhamnaceae. Familieleden zijn Ceanothus, Hovenia en de minder bekende Paliurus. De wetenschappelijke naam is een Latijnse verbastering van de Griekse plantennaam rhamnos die werd gebruikt voor tal van stekelige heesters, behorend tot Rhamnus. De Nederlandse naam van het plantengeslacht is vuilboom. Binnen het bomen- en heestersortiment speelt Rhamnus slechts een bescheiden rol. De heester is vooral bekend bij het 'bosplantsoen' en goed toepasbaar in ruige heesteraanplant als windsingels. De sierwaarde is beperkt en in de particuliere tuin groeit daarom zelden een Rhamnus. De heesters hebben wel veel medicinale waarde. Vooral de bessen worden gebruikt in laxeremiddelen. Ook haalt men unieke, vooral bij aquarelschilders geliefde, verfstoffen uit die bessen.

INSECTENLOKKEND

R. cathartica - de soortnaam betekent (darm) reinigend - groeit van nature in grote delen van Europa en Noord-Azië. In ons land is de plant inheems en meestal voorkomend in vochtige loofbossen en langs water. De Nederlandse naam luidt wegedoorn. De meer dan 4 meter hoge boomachtige heester heeft aanvallend behaarde, later kale takken waarvan de zijtwijgen tot doornen zijn vergroeid. De takken groeien opvallend recht en vooral vanwege die doornen wordt de heester nog wel eens in natuurlijke hagen gebruikt. Het donkergroene, eironde en tot 7 cm grote blad heeft een gekartelde rand en een grijsgroene onderzijde. De geurende groenige bloemen staan in kleine tuilen en openen zich in mei. Ze lokken veel insecten. Vanaf de nazomer verschijnen de eet-

Rhamnus alaternus 'Argenteovariegata'

De sierlijke cultivars van Rhamnus

bare zwarte bessen. R. alaternus is inheems in Portugal en het Middellandse-Zeegebied van Spanje tot Israël. Daar groeit hij in gemengde struikvegetaties voornamelijk op kalkrijke gronden. Vanuit struikvorm haalt de plant daar hoogtes tot wel 5 meter. Soms vormt zich een kleine meerstammige boom. R. alaternus heeft tot 5 cm lang leerachtig blad. In Nederland is de plant, afhankelijk van de standplaats, half wintergroen. Vanaf april verschijnen geelwitte bloemen die worden gevolgd door bessen in de nazomer. Voor een niet te natte en beschutte standplaats - tot -10 °C wordt verdragen - is de cultivar 'Argenteovariegata' een decoratieve aanwinst. De bladeren staan enigszins gedraaid aan de bladsteel en hebben een opvallende witte rand. Ze vormen een fraai contrast met de helderrode bessen.

FIJNBLADIG

De in Nederland veruit bekendste soort is R. frangula, met als Nederlandse naam vuilboom of sporkehout. Inmiddels is de wetenschappelijke naam veranderd in Frangula alnus maar het zal nog lange tijd duren voordat de oude naam geheel is verdwenen. De soort groeit in grote delen van Europa tot aan de Middell-

landse Zee. In ons land is hij te vinden in bossen op vooral zure grond hoewel deze makkelijk groeiende heester niet echt veeleisend is wat betreft grondsoort. Heeft de plant het naar zijn zin dan produceert hij veel wortelopslag. De vuilboom kan 5 tot 6 meter hoogte halen en aan de fijn behaarde twijgen staat blad dat eironde van vorm is en donkergroen van kleur. Dat blad is tot 7 cm groot en gaafrandig. De crèmegele bloemen verschijnen vanaf eind mei en worden rijkelijk bezocht door bijen die meteen voor de benodigde bestuiving zorgen. In de nazomer volgen de bessen die van groen via rood naar zwart verkleuren. De bessen zijn eetbaar en vooral vogels zijn er verzot op. De vuilboom is daarom een perfecte heester voor vogelbosjes. Hoewel de cultivar 'Aspleniifolia' al een zeer oude Russische vondst is, wordt hij de laatste jaren steeds vaker in de markt aangetroffen. Deze breed groeiende, ruim 2 meter hoge variëteit heeft een dichte vertakking en valt het meest op met zijn bladvorm. Het blad is zeer smal, lijnvormig en heeft een grijsgroene tint. Andere cultivars zijn zuilvormen als 'Columnaris', 'Minaret' en 'Fastigiata' en de op 'Aspleniifolia' gelijkende 'Ron Williams' die ook bekend staat onder de naam 'Fine Line'.